

SZOMBATHY BÁLINT

Örök frissesség és megújulás

drMáriás Béla munkáihoz

Az Újvidéken (Vajdaság) született és művészi pályáját is ott kezdő, majd Budapesten kiteljesítő drMáriás Béla a kortárs magyar művészet egyik legkülönösebb alakja. Életművét 2007-ben megjelent kismonográfiája összegzi, melyet az idei budapesti Könyvhétre időzített nagyszabású, 280 oldalon megjelenő albuma tetőz be.

drMáriás Béla 1986 és 1991 között végezte tanulmányait a belgrádi Zeneművészeti Egyetemen, s 1987-ben szülővárosában, Újvidéken (Novi Sad) megalakította a Tudósok nevű zenekart. 1991 óta él a magyar fővárosban, ahol kiemelkedő képzőművészeti, zenei, írói és publicisztikai tevékenységet folytat. Képzőművészeti munkássága a nyolcvanas évek közepén vett lendületet, érzékenyen magába szűrve a kor alapvető élményvilágát és nyelvi-stilisztikai kiterjesztéseit. Indulását alapvetően befolyásolták a nemzetközi művészet olyan központi mozgásai, mint az új-vad képiség, az új-expresszionizmus, az egzisztencialista figuráció, a sötét hullám és a punk kultúra. Érzelmileg túlfűtött élményvilágának tragikus felhangot adtak a délszláv háború közvetlenül megélt élményei.

drMáriás figurализmusának első meghatározó archetípusa a minimális alaktani elemekből összerakott „pálcika-ember”, amely a nyolcvanas évek második felében – újvidéki korszakában – a „kivárgat-emberben” evolvál, megalapozva Máriásnak az immár Magyarországon kibontakozódó nihilista korszakát, a Semmivel való viaskodás egyéni poétikáját. A nagy létkérdéseket lezárva piktúrája idővel oldottabbá, szertelenebbé vált, s témájában is közelített az olyan mindennapi emberi jelenségekhez, mint a fogyasztói kultúra, valamint a politikusok és a celebek világa. Művészete egyre fanyarabbá, élcelődőbbé és kritikaibbá vált – mind képein, mind regényeiben és zenei darabjaiban. Ábrázolásmódjának karikírozó vonásai egyre erősödtek, hangsúlyossá téve a művész szociális és társadalmi érzékenységét.

drMáriás felépített, kiművelt egy világot. Vagy, ha úgy akarjuk: nem szépítette meg a létező világot, nem púderozott, és nem zománcozott vagy nikkelezett. Költészeti fogalmakkal élve: nem kiesztergályozott szonetteket írt, hanem zabolátlan, szalonképtelen szabad verseket, kánonokat áthágó kakofonikus balladákat, példázatokkat. Esetenként úgy működtek ezek, mint a leghatásosabb parabellumok, mély, örök nyomokat hagyva bennünk. Magát a felismerést adták.

Volt időszak, amikor drMáriás a sztárocskákat és a politikusokat megidéző jeleneteket – figyelve a rádió és a tévé híreit, a bulvár-

drMáriás Béla

pok pletykáit – szinte napi frissességgel „örökítette meg”. A rögzített szituációk a történelem egy adott pillanatát ragadják meg, és hatásukat is frissiben fejtik ki legerősebben. Nehéz elképzelni, hogy a *Navracsics Tibor a tények szorításában*, a *Steiner Pál beszorult Rogán Antal fejébe*, a *Semjén Zsolt mint Szent Lángos* vagy a *Demszky Gábor a csata szünetében hímes tojást fest* című és a hozzájuk hasonló abszurd rajzok néhány évtized elteltével is ugyanazt jelentik majd, mint ebben a pillanatban, illetve, mint keletkezésük idején. Függetlenül az alkotások művészi színvonalától, képet adnak drMáriás munkásságának konstans értékrendszeréről.

Ne feledjük, a művészettörténet számos nagy egyénisége érintette ezt a tartományt. Hirtelenjében George Grosz 1922 és 1933 között keletkezett szuverén – és mindenekelőtt kemény – politikai karikatúrái jutnak eszembe. Akkor úgy hozta a helyzet, hogy Groszknak világosan állást kellett foglalnia valamelyik politikai oldal mellett, ám a hívatásos politikai karikaturisták helyzete eleve más volt. Walt McDougall, a 19–20. század fordulóján tevékenykedő szakmabeli a következőket írta: a politikai karikaturistának „olyan kíváncsi rugalmassággal kell rendelkeznie, ami alkalmassá teszi őt arra, hogy bármelyik párt számára tudjon karikatúrát készíteni, anélkül, hogy saját véleményét megtagadná”. McDougall burkolt célzást tett arra, hogy a művésznek a sok érdek kereszttüzeiben meg kell őriznie függetlenségét, hiszen számára mindegyik oldal egyaránt célkereszt. Németh György erről így vall: „Amit hányingerszerűen tudok utálni, az a képmutató, beképzelt, kivagyí, úrhatnám banda minden oldalról. Őket azért karikázom, mert dühödten fel tudok háborodni azon, ahogyan egyesek a közéletet igénybe veszik saját érvényesülésük céljából. Mindig hangsúlyozom, hogy nem politikai karikatúrákat rajzolok, hanem közéletieket, csak a politika maga alá temette a közéletet”. Valószínű, drMáriás gunyorosságának indítékai úgyszintén valahol itt keresendők.

Elgondolkodtató, hogy drMáriás minden előtanulmányt mellőzve, iskolai képzettség híján csapott bele ebbe a kalandba. S nem tapogatózott ide-oda, nem kereste, hanem azonnal hozta önmagát. Érett művészként indult, szinte első lépésétől önálló úton járt. Utólag elmondható: hatalmas szerencséje, hogy nem képzőművészeti iskolába iratkozott. Mert akkor bizonyára nem efféle képekkel szembesítene bennünket – ezeket nem tanítják sehol. De mégis mellbevágóak, mert őszinte egyéni véleményt formálnak a múlt és a jelenkor nyilvános közszereplőiről.

Képválogatásunk a legkorábbi és a legfrissebb munkákból merít, átölelve az egész drmáriási opust, közte ennek a roppant termékeny alkotónak sok egyéb meghatározó alkotását. Ennek értelmében jelen vannak az újvidéki korszak sötétes-fehéres kivágot-emberei – a névtelen történeti archetipusok –, valamint napjaink celeb- és politikusi színpadának nevesített központi alakjai, nemtől, vallástól, színtől, szexuális és politikai irányítottságtól függetlenül. „Doktorunk” világunk általános rendelőjét előbb s utóbb senki sem kerülheti el.

**Brezsnyev 35 év
várankozás után
megkapja első
Trabantját s kirándul-
ni indul Szibériába,
2012**

